

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА У ВИМІРАХ АНТРОПОЛОГІЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Балута Г.А. к. філос. н., доц. каф. філософії, Криворізький державний педагогічний університет (Кривий Ріг), email moment71164@gmail.com, orcid 0000-0002-4772-9240.

Абдула А.І., к. філос. н., доц. каф. філософії, Криворізький державний педагогічний університет (Кривий Ріг), email standrewne2@gmail.com, orcid 0000-0001-5484-1639.

Мова йде про антропологічне трактування дистанційного навчального середовища, як віртуальної копії життєвого світу та реальної комунікації. Обґрунтовується точка зору, що дистанційна освіта є сучасним, однак додатковим інструментом освітньої практики внаслідок низки негативних явищ, продукуваних освітньою культурою інформаційного типу.

Ключові слова: навчальне середовище, етика, інформація, цінності, життєвий світ.

DISTANCE EDUCATION IN THE DIMENSIONS OF ANTHROPOLOGICAL OBSERVATION

Baluta H.A., Candidate of Philosophical Sciences, associate professor of the Philosophy department of Kryvyi Rih State Pedagogical University (Kryvyi Rih), email moment71164@gmail.com, orcid 0000-0002-4772-9240.

Abdula A.I., Candidate of Philosophical Sciences, associate professor of the Philosophy department of Kryvyi Rih State Pedagogical University (Kryvyi Rih), email standrewne2@gmail.com, orcid 0000-0001-5484-1639.

We are talking about the anthropological interpretation of the distance learning environment as a virtual copy of the life world and real communication. The point of view that distance education is a modern, but additional tool of educational practice due to a number of negative phenomena produced by the educational culture of the information type is substantiated.

Keywords: educational environment, ethics, information, values, living environment

Системна діджиталізація соціальних процесів у постіндустріальному суспільстві була передбачена Дж. Гелбрейтом, Д. Беллом, Е. Тоффлером та ін., які окреслили майбутній сценарій розвитку подій, однак оминули суперечності, що згодом виникли у соціальній реальності нового типу, її підсистемах. Формується нова філософська парадигма – філософія інформації, орієнтована на критичне дослідження концептуальної природи та базових принципів інформації, інформаційної методології, комп'ютерної етики та її

морального агента (Floridi L.). Спостерігається інтенсивна трансформація освітньої реальності, внаслідок стрімкого включення інформаційних об'єктів у освітні сфери, формування нової етики, яка характеризує новітній освітній дискурс як можливий з врахуванням реальних викликів інформаційного середовища з помітною тенденцією розмивання меж між реальним та віртуальним. Сфера освіти зазнала значної трансформації під впливом пандемії COVID-19, непередбачуваних подій в ситуації воєнного стану і це ще більше актуалізувало необхідність використання електронного ресурсу. Характеризуючи особливості та наслідки використання інформаційних технологій в освітньому процесі можна констатувати значне розширення спектру можливостей щодо організації навчання, його доступності, мети (Mata L., Boghian I.). Навчальні заклади використовують у освітньому процесі системи управління навчанням (LMS), такі, наприклад, як Moodle, що мають переваги асинхронного та синхронного навчання, передбачають Інтернет-режим, та змішану модель навчання (Mseiedein T., Mahasneh O.).

Дослідники впевнені, що впровадження інформаційних технологій у освітню практику є початком глобальної революції у навчанні і викладанні (Андреев О. О., Бугайчук К. Л.). Однак аналіз перспектив розвитку електронного середовища, дистанційного педагогічного менеджменту в дусі його традиційних абсолютизацій привносить у дискусію елемент «педагогічної романтики». Йдеться про «ефект поверхні», яка приховує неочевидні проблеми, пов'язані з віртуалізацією навчального середовища як спрощеної копії дійсної комунікації. Складається ситуація, коли теорія суперечить практиці, а наслідки не співпадають з очікуваними результатами.

Соціальна специфіка – продукт об'єктивації знань та цінностей. Аксиологічний базис сучасних соціальних трансформацій формується і зрештою укорінюється як жорстка поведінкова система, детермінована прагматичними потребами. Переваги цифрових технологій для розвитку підприємницької чи економічної культури є очевидними, однак чи можемо ми бути впевненими у позитивних результатах освітньої практики, орієнтовної на інтелектуальний капітал, його загальнолюдський фундамент? Чи не є інформатизація освітнього середовища неявною тенденцією поглинання якісного соціального показника, що трактується як гармонійна кореляція компетентностей та актуальних соціальних цінностей? Поруч з перевагами освітньої культури нового типу: раціональність, комфортність, демократичність, варіативність визначено її недоліки: знижена мотивація, недостатність практики, зниження рівня самодисципліни, технічні ризики, що продукують ситуацію невизначеності та стресу, занижений критерій верифікації знань, інформаційної культури, виключення класичних підходів на зразок «сократівського діалогу» тощо. Як вважає В. Ю. Биков, серйозними недоліками вітчизняного стану інформаційного

середовища є відсутність єдиного інформаційного освітнього простору з належним науковим супроводом, «цифрова нерівність» різних регіонів, низький рівень інформаційно-комунікативних компетентностей. «За цих причин організатори дистанційної форми навчання мають розуміти важливість якісних технічних, технологічних, інформаційних, соціальних, психологічних, професійних та багатьох інших, – теоретичних і практичних – складників навчального процесу. Самий цей процес покликаний забезпечувати розвиваючий характер самостійної й кооперативної діяльності своїх учасників» (Андреев О. О., Бугайчук К. Л.). Проте реалізація мети неможлива без цінностей, які сприяють її досягненню. Як правило, у якості освітньої домінанти репрезентовано раціональні цінності освітніх технологій, етико-ціннісна константа мислиться як само собою зрозуміла, видозмінене абстрактне навчальне середовище подається як комфортний аналог життєвого світу, але наскільки це є безпомилковою стратегією? На наш погляд, віртуалізація освітнього простору ефективним і все ж додатковим інструментом освітньої культури. Обґрунтуємо зазначену точку зору.

По-перше, освіта є комунікативним процесом інформаційного збагачення, а освітня інституція – соціальною моделлю, покликаною формувати соціальні навички «розуміння» такі як от: вміння працювати у команді, шукати спільні рішення, формувати механізми конститування інтерсуб'єктивного горизонту спільних практик. Чи можливо сформувати соціальні форми у редукованому віртуальному середовищі з тенденцією до «замикання» автономної сфери його агентів? Чи може бути достатньою у контексті актуальних освітніх завдань новітня освітня методологія, якщо елімінується природній горизонт життєвого світу – передумови цілісної картини реальності, гармонійної соціалізації. По-друге, ймовірно, технології, якими б не були довершеними, формують «кліпове» та «програмне» мислення – збідніння емоційного інтелекту, критичного та креативного мислення, продуктивної уяви; відтворюють автоматизовані поведінкові патерни. У світлі ідей Е. Гуссерля, М. Хайдеггера, Л. Вітгенштейна можна припустити, віртуальна псевдореальність призводить до редукції життєвих практик, зрештою – до спрощення герменевтичної компетентності як механізму смислової обробки реальності, здатності реагувати на змінні середовища, розуміння інформації вторинного типу, задану контекстами, збідніння смислового та мовленнєвого репертуару.

К. Леві-Стросс стверджував, що криза ідеї особистості стане новою бідою століття і прогнозував зміну статусу даної проблеми із соціально-філософського в міждисциплінарний (Єгупов М. В.). «Безликість» віртуальної комунікації, її агентів, торує шлях до т.зв. «розмитості ідентичності», кризових явищ, співвіднесених з поняттям. «Проблематиці ідентичності як антропологічного феномену притаманна трансчасова

актуальність, якість і рівень ідентичності істотно детермінують ефективність індивідуального і суспільного буття, дієздатність як окремого індивіда, так і соціуму в цілому» (Єгупов М. В.)

Актуальною проблемою пов'язаною з віртуалізацією життєвого світу є відчутна тенденція моральної деградації. У цифровому середовищі висвітлюються проблеми, пов'язані зі збільшенням можливостей для неетичної поведінки: поширення зловживань, розповсюдження обману, порушень конфіденційності (MseiedeinT., Mahasneh O.) Перелік включає також не лише етичні, але і юридичні проблеми: плагіату, порушення авторських прав, несанкціонованого використання контенту, знищення інформації, зловживань онлайн-конфіденційністю, розкриття особистих даних та ін. (Mata L., Boghian I.). Відповідно, проблематика дистанційного навчання може розглядатись: а) у загальноетичному дискурсі щодо засадничих етичних цінностей у напрямку осмислення питань в контексті етики освіти; б) у вузькоспеціалізованому дискурсі інформаційної етики, який стосується конкретних аспектів дистанційного навчання у зв'язку з відокремленістю начального середовища. Уваги потребує також врахування їх взаємообумовленості. Зазначена настанова, може бути доповнена філософською аналітикою дослідження глибинних аспектів функціонування освіти, прогнозу сценаріїв довготривалого розвитку дистанційної освіти як інноваційного, однак закритого, системно обмеженого середовища. Неминучість цифрової трансформації освіти передбачає адаптацію до нових умов здійснення інноваційної педагогіки з врахуванням результатів ретельного дослідження сутності освіти такого типу, її якісного потенціалу та етико-ціннісного прогнозу. Серед низки завдань: пошук відповіді на питання як впливає цифрова освіта на формування особистості, її моральну культуру, «соціальне мислення».

Отже у загальному сенсі можна підійти до висновку: раціональні цінності «інформаційного інтелекту» формують тенденцію руйнування структур життєвої реальності, зокрема морально-етичного горизонту, що можна трактувати як процес малопомітної, однак прогресуючої тенденції дегуманізації, десоціалізації особистості. Використання технологій дистанційного навчання, не лише відкриває нові освітні перспективи, але й породжує нові проблеми, які мають негативне навантаження у частині формування повноцінної соціокультурної програми соціального суб'єкта.